

PITANJA I ODGOVORI

Početak rujna donosi neku novu energiju iza ljeta u kojem se u pravilu barem nakratko odmaramo. No, donosi i pogled unatrag, je li sve prošlo kako se planiralo i željelo. Ljepota ljeta ostavlja pozitivne tragove jer nekako prepolovi poslovnu godinu, učini potreban predah da se nastavi raditi dalje i kvalitetnije u mjesecima koji slijede. Međutim, nije uvijek tako.

Dnevno smo svjedoci loših vijesti s naših prometnica. Nepotrebna brzina, nepažnja, umor, preduga vožnja bez prekida ne pridonose sigurnosti u prometu i sigurnom dolasku na odredište. Na odmor treba krenuti odgovorno, pripremljeno, programirano da bismo ubrali plodove napornog rada prethodnih mjeseci. Nažalost, ne samo da se broje poginuli nego i puno osoba kojima zadobivena ozljede ostavljaju trajni invaliditet. I tako se nekima odmori i topla ljeta pretvaraju u životne tragedije koje se više ne mogu ispraviti. Uz to, nova pojavnost na našim gradskim prometnicama su romobili koji voze bez reda i pravila. Nažalost, donose neželjene posljedice s teškim ozljedama - u pravilu naše djece. U takvim situacijama u pitanju je najčešće neodgovorno postupanje roditelja koji „previde“ opasnosti koje donosi intenzivan gradski promet kao i prevelika i neoprezna brzina romobila, neupotreba kacige, kao i nepoštovanje prometnih propisa.

S pravom se postavlja pitanje – zašto se uči na nepotrebним pogreškama jer sve se moglo predvidjeti i prevenirati na vrijeme. Dnevno se čuje u raznim situacijama „bolje spriječiti nego liječiti“ a

moglo se i trebalo. Svakoj novini treba studiozno prići i pripremiti je za dnevni ritam. Svjedoci smo kako tehnološki napredak donosi brojne olakšice za život, ali i izazove. Nažalost, puštajući ih u dnevnu upotrebu naknadno se otkriva kako imaju ne samo pozitivne nego i one druge značajke. Pitanje na primjer mobitela te kako se njima koriste najmlađi. Sada smo došli do toga da se treba ograničiti (ili ne dopustiti) njihova upotreba u školama, jer oni koji brinu o mentalnom zdravlju ozbiljno upozoravaju.

1. Što uključuje zdravstveni nadzor radnika izloženih statodinamičkom naporu te snosi li troškove istog Hrvatski zavod za zdravstveno osiguranje?

Statodinamički naponi su opterećenja pri kojima su radnici izloženi riziku razvoja bolesti sustava za kretanje zbog rada u ergonomski neodgovarajućem položaju tijela odnosno dugotrajnog zadržavanja tijela u istom položaju (statički naponi), ili zbog opterećenja uzrokovanog fizičkim radom koji uključuje ručno rukovanje teretima ili učestale ponavljajuće pokrete (dinamički naponi).

U skladu s odredbama Pravilnika o zaštiti na radu radnika izloženih statodinamičkim, psihofiziološkim i drugim naporima na radu (N.N., br. 73/21. - u daljnjem tekstu: Pravilnik), ergonomski neodgovarajući položaj tijela predstavlja neprirodan i prisilan položaj tijela koji se pojavljuje pri radu u, primjerice, čučaćem, klečaćem, izvije-

nom ili sagnutom položaju tijela dok dugotrajno zadržavanje istog položaja tijela uključuje zadržavanje tijela ili dijela tijela u istom položaju kroz dulje vrijeme i bez odmora, kao primjerice dugo sjedenje ili stajanje.

Poslodavac je dužan provesti procjenu rizika povezanu sa statodinamičkim naporima pri čemu se analizira učestalost, trajanje i težina fizičkog opterećenja kod rada s teretima, ponavljajućih pokreta i rada u prisilnom položaju te posebno vodi računa o kumulativnom dnevnom opterećenju i ergonomiji radnog mjesta.

U skladu sa člankom 12. stavkom 2. navedenog Pravilnika, poslodavac je obavezan putem nadležnog doktora specijalista medicine rada osigurati obavješćivanje radnika o rizicima za zdravlje pri statodinamičkim naporima, važnosti pravilnog rukovanja teretima, provođenju vježbi i korištenju odmora.

Radnici izloženi statodinamičkim naporima podliježu također obveznim preventivnim prethodnim i periodičnim pregledima u sklopu specifične zdravstvene zaštite radnika koju osigurava Hrvatski zavod za zdravstveno osiguranje.

Prethodni zdravstveni pregledi u smislu važeće Odluke o osnovama za sklapanje ugovora o provođenju specifične zdravstvene zaštite (u daljnjem tekstu: Odluka) jesu zdravstveni pregledi koji se provode prije početka rada osiguranika na poslovima koji uključuju statodinamičke napore, a zbog utvrđivanja i ocjenjivanja propisanih zdravstvenih uvjeta za rad na tim poslovima, kao i pregledi prije premještanja osiguranika na radno mjesto koje uključuje izlaganje ovim naporima.

Poslodavac upućuje radnika na pregled nadležnom doktoru specijalistu medicine rada, uputnicom koja sadrži podatke o naravi ili vrsti poslova te drugim okolnostima od utjecaja na ocjenu njegovih sposobnosti za obavljanje tih poslova i mogućeg utjecaja ovih napora na zdravlje radnika.

Periodični zdravstveni pregledi u smislu navedene Odluke su pregledi koje provode specijalisti medicine rada s ciljem redovitog praćenja i ocjenjivanja zdravstvenog stanja radnika za obavljanje poslova koji uključuju statodinamičke napore. Rokovi za obavljanje periodičnih pre-

gleda radnika u sklopu specifične zdravstvene zaštite utvrđeni su propisima o poslovima s posebnim uvjetima rada te propisima zaštite zdravlja i sigurnosti na radu. Ako su pregledi obavljani u propisanom roku odnosno ako su obavljani do najviše 30 dana ranije od isteka tog roka, troškove tih pregleda snosi Hrvatski zavod za zdravstveno osiguranje.

Zdravstveni nadzor radnika izloženih statodinamičkom naporu u sklopu specifične zdravstvene zaštite pridonosi pravovremenom otkrivanju i sprečavanju bolesti i ozljeda povezanih s preopterećenjem mišićno-koštanog sustava.

2. Može li se radnici priznati kao ozljeda na radu dijagnoza akutne reakcije na stres izazvana stalnim laborarnim stresogenim čimbenicima, a koji po opisu odgovaraju mobingu od strane neposredno nadređene osobe, uz napomenu da između dijagnosticiranih zdravstvenih teškoća prema medicinskoj dokumentaciji i trauma na poslu koje radnica prijavljuje postoji vremenski odmak od mjesec dana?

Akutna reakcija na stres je kratkotrajni poremećaj mentalnog zdravlja koji nastaje neposredno nakon izloženosti iznimno snažnom stresoru ili traumatskom događaju, koji se javlja unutar nekoliko minuta do nekoliko sati nakon događaja, a u kontekstu ozljede na radu obuhvaća psihičke posljedice nastale izravno kao posljedica naglog, neočekivanog traumatskog događaja tijekom obavljanja posla.

Da bi se određena dijagnoza priznala ozljedom na radu, mora imati obilježja definicije ozljede na radu u smislu važećih odredbi Zakona o obveznom zdravstvenom osiguranju te udovoljavati propisanim smjernicama Međunarodne klasifikacije bolesti (MKB-10 klasifikacija), mora biti određena u odnosu na vrijeme ozljede (dan i sat ozljede), kao i sadržavati opis samog događaja koji je uzrokovao ozljedu.

U svezi s navedenim, dijagnoza akutne reakcije na stres može biti priznata kao ozljeda na radu ako se događaj dogodio na radnom mjestu ili u svezi s radom, ako postoji jasna kauzalna veza između stresnog događaja i pojave simptoma te ako je reakcija akutna i dokumentirana od strane ovlaštenog liječnika (psihijatra).

Slučajevi kod kojih ne postoji jasno definiran jednokratni i iznenadni traumatski događaj neposredno prije nastanka simptoma, već se radi o posljedicama izlaganja dugotrajnom psihičkom pritisku i kumulativnom stresu, a simptomi se razvijaju postupno te su povezani primjerice s preopterećenjem na poslu, lošim međuljudskim odnosima i sl., bez konkretnog traumatskog događaja, ukazuju na izostanak uvjeta potrebnih za priznanje prava za slučaj ozljede na radu u smislu članka 66. važećeg Zakona o obveznom zdravstvenom osiguranju, u obliku dijagnoze akutne

reakcije na stres, što ne isključuje mogućnost ostvarivanja ostalih prava iz obveznog zdravstvenog osiguranja u vezi s poremećajem mentalnog zdravlja u skladu s medicinskom dokumentacijom osiguranice.

Spomenuto izloženo stajalište prihvatio je i Visoki upravni sud Republike Hrvatske u jednoj od svojih novijih odluka (presuda Visokog upravnog suda Republike Hrvatske, posl. br. Usž-1869/2025-2 od 14. svibnja 2025.).

*Veronika Laušin, dr. med., spec. med. rada
Hrvatski zavod za zdravstveno osiguranje, Zagreb*